

מנהגי יראים

מנהגים והנהגות
לבית הכנסת קהל עדת יראים

בין המצרים

כמו שניהגו בקהל עדת ישראל 'שיפפשוהל'
בויען וברוב קהלות 'אויבערלאנד'
שמיסודים על פי מנהגי פרעשבורג
שמיוסד על פי מנהגי פראג
שנתקנו ע"י הראשונים ובעלי תוספות
באוסטריה בעהמען מעהרן אונגארן ואשכנז

מנהגים והנהגות לבית הכנסת קהל עדת יראים מנהגי חודש מנחם אב

שבת פרשת פנחס

(י"ט, כ"א, כ"ג, כ"ד תמוז) שנה פשוטה
(י"ד, ט"ז, י"ט, כ"א, כ"ד תמוז) שנה מעוברת

הפטרה: אם חל קודם י"ז תמוז, 'ויד יי' (מלכים א יח:מו - יט:כא), ואם חל אחר י"ז תמוז, 'דברי ירמיהו' (ירמיה א:א - ב:ג).

שבת מברכים: אם הוא כ"ג או כ"ד תמוז, אז הוא שבת מברכים, ואחר קריאת התורה מברכים חודש 'מנחם-אב'. מכבדים הרב עם עליה שלישי [או כהן או לוי].

אב הרחמים: אם חל קודם י"ז תמוז אין אומרים 'אב הרחמים', ואם חל אחר י"ז תמוז אומרים 'אב הרחמים'.

תענית שבעה עשר בתמוז - י"ז תמוז (יום א', ג', ה'), נדחה משבת - י"ח תמוז (יום א')

זמנה: ביום שבעה עשר בתמוז, ואם הוא שבת, ביום שמונה עשר בתמוז, הוא יום סליחות ותענית. התענית מתחיל מעלות השחר עד בערך 50 דקות אחר השקיעה.

שחרית: מתפללים שחרית כרגיל ומוסיפים סליחות בחזרת הש"ץ. החזן אומר 'עננו' קודם ברכת 'רפאנו', הנוסח בסוף 'עננו' לחזן הוא 'ברוך אתה יי העונה בעת צרה'. אין אומרים 'אבינו מלכנו'. אומרים 'תחנון' וכו', כרגיל.

קריאת התורה: אם הוא יום חמישי אומרים 'אל ארך אפים'. קוראים שלשה ב'ויחל' (שמות לב, יא-יד; לג, א-י). קוראים בניגון מיוחד. לפני 'שוב מחרון אפך' מפסיק הבעל קורא והקהל אומר עד סוף פסוק בקול, והבעל קורא [והעולה] ממשיכים 'שוב מחרון אפך'. וכן לפני 'יי אל', הקהל עומד, והבעל קורא מפסיק, והקהל אומר עד 'וחטאה ונקה' בקול, והבעל קורא [והעולה] ממשיכים 'יי אל'. וכן ב'וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו' מפסיק הבעל קורא והקהל אומר בקול, והבעל קורא [והעולה] ממשיכים 'וסלחת'. חצי קדיש. הגבהה וגלילה. אם הוא יום חמישי אומרים 'יהי רצון מלפני אבינו'.

סדר סליחות

נוסח: נוסח הסליחות הוא נוסח הונגריה ביהם ומעלהרין (ולא נוסח אשכנז או ליטא).

מנהגים והנהגות לבית הכנסת קהל עדת יראים מנהגי חודש מנחם אב

סליחות: החזן מתחיל חזרת הש"ץ כרגיל עד 'סלח לנו אבינו כי חטאנו מחל לנו מלכנו כי פשענו'. אחר כך מתחיל החזן והקהל 'סלח לנו אבינו כי ברוב'. 'אל ארך אפים'. 'י"ג מדות. חזן, 'סלח נא לעון', קהל, 'ויאמר יי'. סליחה ראשון. 'אל מלך יושב'. 'י"ג מדות. סליחה שני. 'אל מלך יושב'. 'י"ג מדות. פזמון, בנוסח הידוע, חרוז ראשון, חזן ואחר כך קהל, והשאר, קהל ואחר כך חזן, ולבסוף חוזרים קהל ואחר כך חזן על חרוז ראשון. 'אל מלך יושב'. 'י"ג מדות. 'זכור רחמך'. 'שמע קולנו', חזן ואחר כך קהל, רק לשני פסוקים, 'שמע' ו'השבינו', אין פותחים הארון. וידי [רק פעם אחת]. אין אומרים 'הרשענו'*. 'משיח צדק' עד 'הרחמים והסליחות'. אין אומרים 'אל רחום שמך' וכו'. החזן גומר 'ואל יעכב חטא ועון את תפלתנו סלח ומחל לכל עוונותינו כי אל טוב וסלח אתה ברוך אתה יי חנון המרבה לסלוח'. החזן ממשיך 'ראה בענינו' וכו' כרגיל.
*בסידורים הנפוץ נדפס 'הרשענו' כאן, והוא על פי מנהג פולין.

אלהינו ואלהי אבותינו: בתחילת כל סליחה אומרים 'אלהינו ואלהי אבותינו'.

ברית: כשיש ברית מילה [או חתן] אומרים סליחות. אין מוסיפים פזמון 'זכור ברית' [מוסיפים אותו רק בערב ראש השנה, עשרת ימי תשובה, יום כיפור והושענא רבה].
נותנים לתינוק לשותות כוס של ברכה.

• **סליחות לשבעה עשר בתמוז:** סליחה ראשון: 'אלהינו ואלהי אבותינו', 'אתאנו לך יוצר'. סליחה שני: 'אלהינו ואלהי אבותינו', 'אמר בבכי'. פזמון: 'שעה נאסר'.

מנחה: החזן מתעטף בטלית [כמו בכל תפלת מנחה]. קריאת התורה. השמש מכריז "ענגנו" לפני שמונה עשרה. מוסיפים 'ענגנו' ב'שמע קולנו'. 'שים שלום'. אומרים 'רבון כל העולמים גלוי וידוע' לפני 'היו לרצון'. החזן אומר 'ענגנו' קודם ברכת 'רפאנו', הנוסח בסוף 'ענגנו' לחזן הוא 'ברוך אתה יי העונה בעת צרה'. 'אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו'. 'שים שלום'. אין אומרים 'אבינו מלכנו'. אומרים 'תחנון' וכו', כרגיל.

קריאת התורה: כמו בשחרית. אין אומרים חצי קדיש אחר הקריאה. הגבהה וגלילה. הפטרה 'דרשו' (ישעיה נה, ו-נו, ח), ברכת הפטרה עד 'מגן דוד'. 'יהללו. חצי קדיש.

טלית: הבעל קורא מתעטף בטלית. המוציא והמכניס, העולים, המגביה, הגולל וכל הגבאים העומדים ליד התורה לובשים טלית. אין מסירים הטלית עד לאחר קדושה.

מנהגים והנהגות לבית הכנסת קהל עדת יראים מנהגי חודש מנחם אב

מנהגי אבילות בימי המצרים

זמנה: נוהגים באבילות מתענית שבעה עשר בתמוז עד תענית תשעה באב, ואם חל שבעה עשר בתמוז בשבת מתחילים למחרתו ביום ראשון.

שחרית ומנחה: בימי חול (אפילו ר"ח?) של בין המצרים אומר החזן סוף ברכות 'אוזר ישראל בגבורה' ו'עוטר ישראל בתפארה' וב'הללויה כי טוב', 'בונה ירושלים' יי נדחי ישראל יכנס' ובסוף ברכות 'ולירושלים עירך ברחמים תשוב' 'בונה ירושלים' בניגון 'איכה'. ויש נוהגים ג"כ לומר באותו ניגון ב'שומר ישראל', 'חננו ועננו כי אין בנו מעשים' ויש 'התרצה והתפייס לדור עני כי אין עוזר' גם כן.
*בפרשבורג אמרו בימי המצרים 'שומר ישראל' בנוסח ידוע.

תיקון חצות: הרבה נוהגין לומר סדר תיקון חצות בכל יום כחצות היום בבית הכנסת [או בבית], וכן נוהגין בהשיבה. אין אומרים אותו, לא ערב שבת ושבת, ולא ערב ראש חודש וראש חודש*.
* ויש מקומות (כמו נייטרא) שאומרים אפילו בערב ראש חודש.

סדר תיקון חצות (תיקון רחל)

'אלהינו ואלהי אבותינו תבא לפניך'. 'אשמנו', 'מה נאמר לפניך' (מתפילת יום כיפור).

אחר כך יושבים על הארץ ואומרים 'על נהרות בבל' (תהלים קל"ז). 'מזמור לאסף אלהים באו גוים' (שם ע"ט). 'זכור יי מה היה לנו' (איכה ה'), בניגון של 'איכה', ולבסוף חוזרים על הפסוק 'השיבנו'. סדר פסוקים 'הבט משמים' (ישעי' ס"ג ט"ו-י"ז, ס"ד ז'-י"א, ירמיה' י"ד י"ט-כ"א, שם ל"א י"ד, שם כ"ה ל' (רק חלקו), שם כ"ב י"ב, איכה א' ט"ז, ישעי' ל"ג ז'). חמשה קינות, 'הקבצו ושמעו', 'קול ברמה', 'עד מתי', 'בהיכלך שמיר', 'על היכלי'. נוהגים לכבד חשובי המשתתפים, כל אחד להתחיל קינה אחד. מ'עורה נא ימנך' אומרים בניגון 'אלי ציון'.

אחר כך עומדים ואומרים סדר פסוקים 'התנערי מעפר' (ישעי' נ"ב ב', שם ס"ב ו'-ט', דניאל ט' י"ח-י"ט, תהלים ק"ב י"ד-ט"ו, שם קמ"ז ב').

שבתות בין המצרים

לכה דודי: בשלוש שבתות בין המצרים, מאחר תענית שבעה עשר בתמוז, מנגנים 'לכה דודי' בניגון 'אלי ציון'.

מנהגים והנהגות לבית הכנסת קהל עדת יראים מנהגי חודש מנחם אב

אב הרחמים: [רק] בשלוש שבתות שבתות בין המצרים, מאחר תענית שבעה עשר בתמוז, [וימי הספירה] אומרים 'אב הרחמים', ואז אומרים אותו בכל השבתות אפילו כשמברכים החודש ובראש חודש ותשעה באב [שנדחה] ואפילו כשיש ברית מילה או חתן [שהחתנה היה לפני בין המצרים].

שבת פרשת מטות (כ"א, כ"ג תמוז)

הפטרה: 'דברי ירמיהו' (ירמיה א:א - ב:ג).

שבת מברכים: אם הוא כ"ג תמוז, אז הוא שבת מברכים, ואחר קריאת התורה מברכים חודש 'מנחם-אב'. מכבדים הרב עם עליה שלישי [או כהן או לוי].

אב הרחמים: אומרים 'אב הרחמים'.

חודש מנחם אב

ערב ראש חודש מנחם אב - יום כיפור קטן - כ"ט תמוז (יום א' ג', ה', ו')

יום כיפור קטן: ערב ראש חודש מנחם אב במנחה אומרים סדר יום כיפור קטן ויש שגם מתענים. אם יש שם עשרה מתענים, קוראים 'ויחל' במנחה. אם הוא ערב שבת אז מקדימים ואומרים סדר יום כיפור קטן ומתענים ביום חמישי - כ"ח תמוז.

מנחה: ערב ראש חודש, אין אומרים תחנון ואין אומרים 'שיר מזמור לאסף' במנחה. אין אומרים צידוק הדין בבית החיים אחר חצות.

תקון חצות: ??ערב ראש חודש אין אומרים תיקון חצות*??

* ויש מקומות (נייטרא) שאומרים אפילו בערב ראש חודש.

ראש חודש מנחם אב - א' אב (יום ב', ד', ו', שבת)

מעריב: השמש תולה את הטבלא 'יעלה ויבא' כשאומרים 'ברכו'. השמש מכריז "יעלה ויבא" במעריב לפני שמונה עשרה. מוסיפים 'יעלה ויבא' בשמונה עשרה. אין אומרים קאפיטל כ"ד, ח', וכ"ט אחר מעריב.

שחרית: ??בראש חודש אומרים תפילות בניגון 'איכה'?? מוסיפים 'ובראשי חדשיכם' קודם 'איזהו מקומן'. מוסיפים 'יעלה ויבא' בשמונה עשרה. מסיימים

מנהגים והנהגות לבית הכנסת קהל עדת יראים מנהגי חודש מנחם אב

חזרת הש"ץ בניגון של יום טוב. חצי הלל. קדיש שלם. שיר של יום*. קדיש יתום. אין אומרים תחנון. אין אומרים צידוק הדין בבית החיים.
* ברוב סידורי אשכנז נדפס שיר של יום אחר תפילת מוסף.

קריאת התורה: אין אומרים 'אל ארך אפים'. קוראים ארבעה בשל ראש חודש, כהן: 'וידבר' עד 'עולת תמיד'. לוי: חוזר 'ואמרת להם' עד 'רביעית ההין'. ישראל: 'עלת תמיד' עד 'ונסכה'. רביעי: 'ובראשי חדשיכם' עד 'ונסכו' (במדבר כה, א - טו). חצי קדיש. אין אומרים 'יהי רצון' שלאחר קריאת התורה. 'הללו' וכו'. 'אשרי'. אין אומרים 'למנצח'. 'ובא לציון'. חצי קדיש, מסיימים בניגון של יום טוב. חולצים התפילין.

מוסף: מוסף לראש חודש. חזרת הש"ץ, קדושה 'נקדש', רק ברכה האמצעית בניגון של יום טוב. קדיש שלם. 'עלינו'. קדיש יתום. 'ברכי נפשי'. קדיש יתום. פרשת הנשיא. 'מזמור שיר חנוכת הבית'. קדיש יתום. אין אומרים 'שיר מזמור לאסף'. אין אומרים חמשה קאפיטלאך תהלים.

מנחה: מוסיפים 'עלה ויבא' בשמונה עשרה. אין אומרים תחנון. אין אומרים 'שיר מזמור לאסף'.

שבת ראש חודש: אם חל ראש חודש בשבת עיין לקמן שבת פרשת מסעי.

שבת פרשת מסעי (כ"ח תמוז, א' אב)

קריאת התורה: קוראים סדר המסעות בניגון מיוחד. בסוף קריאת התורה עומדים הקהל. הבעל קורא בקול רם פסוק אחרון [ומרים קולו בסוף פסוק שלפני זה]. כל הקהל אומרים בקול 'חזק חזק ונתחזק' ואחר כך הבעל קורא. [והעולה לתורה לא יאמרנה?].

הפטרה: 'שמעו דבר יי' (ירמיה ב:ד-כח, ג:ד), אפילו כשחל בראש חודש.

שבת מברכים: אם הוא כ"ח תמוז, אז הוא שבת מברכים, ואחר קריאת התורה מברכים חודש 'מנחם-אב'. מכבדים הרב עם עליה שלישי [או כהן או לוי].

אב הרחמים: אומרים 'אב הרחמים', אפילו כשחל בראש חודש.

שבת ראש חודש:

מעריב: השמש תולה את הטבלא 'עלה ויבא' כשאומרים 'ברכו'. השמש מכריז "יעלה ויבא" במעריב לפני שמונה עשרה. מוסיפים 'עלה ויבא' בשמונה עשרה.

מנהגים והנהגות לבית הכנסת קהל עדת יראים מנהגי חודש מנחם אב

שחרית: מוסיפים 'וביום השבת' ו'ובראשי חדשיכם' קודם 'איזהו מקומן'. אין אומרים היוצרות באמצע ברכות קריאת שמע אלא לאחר התפילה*. מוסיפים 'יעלה ויבא' בשמונה עשרה. מסיימים חזרת הש"ץ בניגון של יום טוב. חצי הלל. קדיש שלם. יוצרות לשבת וראש חודש. שיר של יום*. קדיש יתום.

* ברוב סידורי אשכנז נדפס שיר של יום אחר תפילת מוסף.

• יוצרות לשבת וראש חודש: 'אור עולם'. יוצר: 'אילת השחר'. אופן: 'אביר הגביר'. זולת: 'אמונתך אמת'.
* בבית הכנסת עדת ישראל 'שיפשוהו' (וברוב קהילות אשכנז באירופא) אמרו היוצרות בתוך ברכות קריאת שמע.

קריאת התורה: מוציאים שני ספרי תורה. 'שמע ישראל' וכו' בניגון של יום טוב. בראשון קוראים שבעה בפרשת מסעי כנ"ל. מוסיפים עליה [או יותר] (כמו בכל שבת). מניחים ספר תורה שני על הבימה, בצד שמאל של הראשון. חצי קדיש. הגבהה וגלילה, ספר תורה ראשון. קוראים בספר תורה שני בשל ראש חודש, 'וביום השבת' עד 'ונסכו' (במדבר כח, ט - טו). הגבהה וגלילה, ספר תורה שני.

הפטרה: 'שמעו דבר יי' (ירמיה ב:ד-כח, ג:ד), ואין אומרים הפטרה של ראש חודש. אומרים 'אב הרחמים'.

מוסף: חצי קדיש, מסיימים בניגון של יום טוב. השמש מכריז "אתה יצרת" לפני שמונה עשרה. מוסף לשבת ראש חודש. חזרת הש"ץ. רק ברכה האמצעית בניגון של יום טוב, חוץ מ'וביום השבת' ו'ישמחו'. קדיש שלם. 'אין כאלהינו'. 'עלינו'. קדיש יתום. 'אנעים זמירות'. קדיש יתום. 'ברכי נפשי'. קדיש יתום.

מנחה: מוסיפים 'יעלה ויבא' בשמונה עשרה. אין אומרים 'צדקתך צדק'.

שבת פרשת מטות-מסעי (כ"ו, כ"ח תמוז, א', ב' אב)

קריאת התורה: קוראים סדר המסעות בניגון מיוחד. בסוף קריאת התורה עומדים הקהל. הבעל קורא בקול רם פסוק אחרון [ומרים קולו בסוף פסוק שלפני זה]. כל הקהל אומרים בקול 'חזק חזק ונתחזק' ואחר כך הבעל קורא. [והעולה לתורה לא יאמרנה?].

הפטרה: 'שמעו דבר יי' (ירמיה ב:ד-כח, ג:ד) אפילו כשחל בראש חודש.

מנהגים והנהגות לבית הכנסת קהל עדת יראים מנהגי חודש מנחם אב

שבת מברכים: אם הוא כ"ו או כ"ח תמוז, אז הוא שבת מברכים, ואחר קריאת התורה מברכים חודש 'מנחם-אב'. מכבדים הרב עם עליה שלישי [או כהן או לוי].

אב הרחמים: אומרים 'אב הרחמים'. אפילו שבת מברכים ואפילו כשחל בראש חודש.

שבת ראש חודש:

מעריב: השמש תולה את הטבלא 'עלה ויבא' כשאומרים 'ברכו'. השמש מכריז "יעלה ויבא" במעריב לפני שמונה עשרה. מוסיפים 'עלה ויבא' בשמונה עשרה.

שחרית: מוסיפים 'וביום השבת' ו'ובראשי חדשיכם' קודם 'איזהו מקומן'. אין אומרים היוצרות באמצע ברכות קריאת שמע אלא לאחר התפילה*. מוסיפים 'יעלה ויבא' בשמונה עשרה. מסיימים חזרת הש"ץ בניגון של יום טוב. חצי הלל. קדיש שלם. יוצרות לשבת וראש חודש. שיר של יום*. קדיש יתום.

* ברוב סידורי אשכנז נדפס שיר של יום אחר תפילת מוסף.

• **יוצרות לשבת וראש חודש:** 'אור עולם'. יוצר: 'אילת השחר'. אופן: 'אביר הגביר'. זולת: 'אמונתך אמת'.

* בבית הכנסת עדת ישראל 'שיפשוהל' (וברוב קהילות אשכנז באירופא) אמרו היוצרות בתוך ברכות קריאת שמע.

קריאת התורה: מוציאים שני ספרי תורה. 'שמע ישראל' וכו' בניגון של יום טוב. בראשון קוראים שבעה בפרשת מסעי כנ"ל. מוסיפים עליה [או יותר] (כמו בכל שבת). מניחים ספר תורה שני על הבימה, בצד שמאל של הראשון. חצי קדיש. הגבהה וגלילה, ספר תורה ראשון. קוראים בספר תורה שני בשל ראש חודש, 'וביום השבת' עד 'ונסכו' (במדבר כח, ט - טו). הגבהה וגלילה, ספר תורה שני.

הפטרה: 'שמעו דבר יי' (ירמיה ב:ז-כח, ג:ד), ואין אומרים הפטרה של ראש חודש. אומרים 'אב הרחמים'.

מוסף: חצי קדיש, מסיימים בניגון של יום טוב. השמש מכריז "אתה יצרת" לפני שמונה עשרה. מוסף לשבת ראש חודש. בשנת העיבור מוסיפים 'ולכפרת פשע'. חזרת הש"ץ. רק ברכה האמצעית בניגון של יום טוב, חוץ

מנהגים והנהגות לבית הכנסת קהל עדת יראים מנהגי חודש מנחם אב

מ'וביום השבת' ו'ישמחו'. קדיש שלם. 'אין כאלהינו'. 'עלינו'. קדיש יתום.
'אנעים זמירות'. קדיש יתום. 'ברכי נפשי'. קדיש יתום.

שבת פרשת דברים - שבת חזון (ד', ו', ח' ט' מנחם-אב)

בגדי שבת: בשבת חזון אין מחליפין בגד אחד* לשל שבת ונראים אם בגד חול אחד.

*בפרעשבורג היה הרבה שלא החליפו בגדים לשל שבת כלל

?כשחל תשעה באב במוצאי שבת מביאים נעלים של תשעה באב לבית הכנסת לפני שבת?

קריאת התורה: פוסקים לשני ב'כוכבי השמים לרב' (דברים א סוף פסוק י). קוראים פסוק 'איכה אשא לבדי' (דברים א יב) בניגון של 'איכה'. מכבדים הרב עם מפטיר.

הפטרה: 'חזון ישעיהו' (ישעיה א:א - כז). קוראים אותו בניגון 'איכה', שני פסוקים האחרונים (שם כו כז), מ'ואשיבה שופתטיך', אומרים בניגון הפטרה הרגיל.

אב הרחמים: אומרים 'אב הרחמים' אפילו בתשעה באב.

מנחה: קוראים פסוק 'ואתם הדבקים' (דברים ד ז) בקול רם [וניגון הקדמה בסוף פסוק שלפניו]. אם הוא תשעה באב או ערב תשעה באב, אין אומרים 'צדקתך' ואין אומרים פרקי אבות, ואין אוכלים סעודת המפסקת.

הבדלה: מבדילים על שכר [ולא על יין]. אם הוא תשעה או עשרה באב עיין לקמן תענית תשעה באב.

ערב תשעה באב - ח' מנחם-אב (יום ב', ד', ו', שבת)

שחרית: ערב תשעה באב, אומרים 'מזמור לתודה'.

מנחה: ערב תשעה באב, אין אומרים תחנון.

סעודת המפסקת: אוכלים סעודה קודם מנחה ואחר מנחה אוכלים סעודת המפסקת. יושבים על הארץ. אם הוא ערב שבת או שבת אין אוכלים סעודת המפסקת.

תשעה באב שחל בשבת: עיין לעיל שבת חזון.

מנהגים והנהגות לבית הכנסת קהל עדת יראים מנהגי חודש מנחם אב

תענית תשעה באב - ט' מנחם-אב (יום א', ג', ה'), נדחה משבת - י' מנחם-אב (יום א')

זמנה: ביום תשעה באב, ואם הוא שבת, ביום עשרה באב, הוא יום סליחות ותענית. התענית מתחיל משקיעת החמה עד בערך 50 דקות אחר השקיעה.

מעריב: מסירים הפרוכת. כל אחד יש לו נר במקומו. מדליקים אצל העמוד רק נר אחד. יושבים על הקרקע ומתפללים בקול נמוך. החזן גומר כל קטע בניגון של 'איכה'. אחר שמונה עשרה אומר החזן קדיש עם 'תתקבל' [אפילו במוצאי שבת]. יושבים על הארץ ואומרים מגילת איכה וקנינות. 'ואתה קדוש'. קדיש שלם בלי 'תתקבל'. 'עלינו'. קדיש יתום. אין אומרים ג' קאפיטלאך אחר מעריב.

מגילת איכה: אין מברכים 'על מקרא מגילה'. החזן קורא? קוראים בלחש ודרך בכי כאבלים. ובכל 'איכה' מגביה קולו יותר. וכשמגיע החזן לפסוק 'השיבנו' (איכה ה כא) אומרים אותו הקהל בקול רם ואח"כ מסיים החזן 'כי אם מאס' (שם ה כב) עד הסוף, וחוזר הקהל ואומר 'השיבנו' בקול רם וכן החזן.

קנינות: נוסח הקנינות הוא נוסח הונגריה ביהם מעהרין ופולין (ולא נוסח אשכנז). החזן מתחיל 'זכור יי מה היה לנו', וכשמגיע לפסוק 'השיבנו' אומרים אותו הקהל בקול רם ואח"כ מסיים החזן 'כי אם מאס', וחוזר הקהל ואומר 'השיבנו' בקול רם וכן החזן, הכל בניגון של 'איכה', כמו בסוף מגילת איכה. אין אומרים 'על אלה'. במוצאי שבת מוסיפים 'איך מפי בן ובת'. 'בליל זה יבכיו'. 'שומרון קול תתן'. אומרים 'עד אנא בכיה בציון ומספד בירושלים תרחם ציון ותבנה חומות ירושלים' ומיד אחריו 'תרחם ציון כאשר אמרת' ואין אומרים 'אז בחטאינו'.

מוצאי שבת: אם הוא מוצאי שבת אין אומרים 'לדוד ברוך' ו'למנצח' לפני מעריב. מסירים הפרוכת?? אחר ברכו? אומרים 'והוא רחום' ו'ברכו' ואחר כך חולצים כל הקהל מנעליהם. ?החזן [אומר 'ברוך המבדיל'] וחולץ מנעליו קודם 'ברכו'. ??השמש מכריז "אתה חוננתנו"? כל אחד מברך 'מאורי האש' על הנר לפני קריאת מגילת איכה. מוסיפים 'איך מפי בן ובת', כנ"ל. אין אומרים 'ויהי נועם' ואין אומרים 'ואתה קדוש' ואין אומרים 'ויתן לך'. אין מבדילין בבית הכנסת ואין מבדילין בבית.

שחרית: משכימים קצת לתפילה? אין מתעטפים בטלית גדול ואין מניחים תפילין. אין אומרים, לא 'מה טובו', ולא 'מזמור שיר חנוכה'. אומרים ברכת השחר כרגיל, [גם 'שעשה לי כל צרכי' ועוטר ישראל]. אין מדליקים נרות אצל

מנהגים והנהגות לבית הכנסת קהל עדת יראים מנהגי חודש מנחם אב

העמוד. ?השמש אינו הולך עם הפושקא. ? יושבים על הקרקע ומתפללים בקול נמוך. החזן גומר כל קטע בניגון של 'איכה'. אומרים 'מזמור לתודה'.

אין אומרים קרובות בחזרת הש"ץ. החזן אומר 'ענגנו' קודם ברכת 'רפאנו', הנוסח בסוף 'ענגנו' לחזן הוא 'ברוך אתה יי העונה בעת צרה'. אין אומרים 'אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו'. אין אומרים 'אבינו מלכנו'. אין אומרים תחנון. אין אומרים צידוק הדין בבית החיים. חצי קדיש. קריאת התורה ומפטיר. יושבים על הארץ ואומרים קנינות. 'אשרי'. אין אומרים 'למנצח'. 'ובא לציון', מדלגים על 'ואני זאת בריתי' עד 'מעתי ועד עולם'. קדיש שלם בלי 'תתקבל'. עלינו. קדיש יתום. אין אומרים, לא שיר של יום, ולא 'שיר מזמור לאסף', ולא תהלים. כשיש ברית מילה מלים אחר קנינות. ??יש אומרים 'איוב'??

קריאת התורה: אין אומרים 'אל ארך אפים'. קוראים שלשה בפרשת ואתחנן 'כי תוליד בנים' (דברים ד, כה-מ), ושלישי הוא מפטיר. אין מוכרים העליות. יש מהעולים לתורה שאמרו בלחש 'ברוך דיין אמת' לפני 'ברכו'. אין אומרים 'מי שבירך' לעולים לתורה. חצי קדיש. הגבהה וגלילה. הפטרה 'אסף אסיפם' (ירמיהו ח, יג – ט, כג) בניגון 'איכה', שני פסוקים האחרונים (שם כב-כג), מ'כה אמר יי', אומרים בניגון הפטרה הרגיל. ברכות הפטרה מסיימים ב'מגן דוד'. אין אומרים 'יהי רצון מלפני אבינו'. 'יהללו' וכו'. קנינות כנ"ל.

קנינות: נוסח הקנינות הוא נוסח הונגריה ביהם מעהרין ופולין (ולא נוסח אשכנז). אומרים קנינות ו'ציונים' [עד קרוב לחצות היום]. החזן מתחיל 'שבת סורו' בניגון מיוחד. 'איכה אצת' בניגון מיוחד. ואחר כך מכבדים כל קטע לבעלי בתים, כל אחד שנתכבד אומר ??כל?? הקטע בקול רם בנוסח הקנינות. 'אש תוקד בקרבי' (קניה ל"א) ו'אצבעותי שפלו' (קניה ל"ב) בניגון הידוע. ואחר כך 'אבל אעורר' (קניה ל"ג) בניגון מיוחד. ??קנינות לקדושי איירופא?? ?? עומדים ל'אלי ציון'?? 'שומרון קול תתן'. אומרים 'עד אנא בכיה בציון ומספד בירושלים תרחם ציון ותבנה חומות ירושלים' ומיד אחריו 'תרחם ציון כאשר אמרת' [כמו ליל תשעה באב].

מנחה: מחזירים הפרוכת. מדליקים נרות אצל העמוד ובבית הכנסת כרגיל. כל הקהל מתעטפים בטלית, מניחים תפילין ומברכים עליהם. 'מה טובו'. [קריאת שמע]. פרשת קרבנות. שיר של יום. קדיש יתום. 'מזמור שיר חנוכת הבית'. קדיש יתום. תהלים. אשרי. חצי קדיש. קריאת התורה. הכל בניגון רגיל.

קריאת התורה: קוראים שלשה ב'ויחל' (שמות לב, יא-יד; לג, א-י). קוראים בניגון מיוחד. לפני 'שוב מחרון אפך' מפסיק הבעל קורא והקהל אומר עד סוף פסוק בקול, והבעל קורא [והעולה] ממשיכים 'שוב מחרון אפך'. וכן לפני יי יי אל,

מנהגים והנהגות לבית הכנסת קהל עדת יראים מנהגי חודש מנחם אב

הקהל עומד, והבעל קורא מפסיק, והקהל אומר עד 'וחטאה ונקה' בקול, והבעל קורא [והעולה] ממשיכים 'יי יי אל'. וכן ב'וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו' מפסיק הבעל קורא והקהל אומר בקול, והבעל קורא [והעולה] ממשיכים 'וסלחת'. אין אומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה. הפטרה 'דרשו' (ישעיה נה, ו-נו, ח), ברכות הפטרה עד 'מגן דוד'. יהללו. חצי קדיש.

[טלית: אם אינו כבר מעוטף בטלית לכל תפלת מנחה, אז הבעל קורא, המוציא והמכניס, העולים, המגביה, הגולל וכל הגבאים העומדים ליד התורה לובשים טלית. אין מסירים הטלית עד לאחר קדושה.]

השמש מכריז "נחם" ו"עננו" לפני שמונה עשרה. מוסיפים 'נחם' ב'בונה ירושלים' ו'עננו' ב'שמע קולנו'. 'שים שלום'. אומרים 'רבון כל העולמים גלוי וידוע' לפני 'יהיו לרצון'. החזן אומר 'עננו' קודם ברכת 'רפאנו', הנוסח בסוף 'עננו' לחזן הוא 'ברוך אתה יי העונה בעת צרה', ו'נחם' ב'בונה ירושלים'. 'אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו'. 'שים שלום'. אין אומרים 'אבינו מלכנו'. אין אומרים 'תחנון'. קדיש שלם. 'עלינו', קדיש יתום. אומרים 'שיר מזמור לאסף'?

קידוש לבנה: מוצאי תשעה באב אחר מעריב אומרים קידוש לבנה [אם יכולים לראותה].

הבדלה: כשחל ביום ראשון אומרים הבדלה? בבית הכנסת? בבית בלי נר ובשמים.

ערב חמשה עשר באב (יום א', ג', ה', ו')

מנחה: ערב ט"ו מנחם-אב, אין אומרים תחנון ואין אומרים 'שיר מזמור לאסף' במנחה. אין אומרים צידוק הדין בבית החיים אחר חצות.

חמשה עשר באב (יום ב', ד', ו', שבת)

תחנון: ט"ו מנחם-אב אין אומרים תחנון ולא 'יהי רצון' שלאחר קריאת התורה, 'שיר מזמור לאסף' אחר שחרית ומנחה, חמשה קאפיטלאך תהלים אחר שחרית, קאפיטל כ"ד, ח', וכ"ט אחר מעריב, וצידוק הדין בבית החיים, אבל אומרים 'אל ארך אפים' ו'למנצח'. אם הוא שבת עיין לקמן שבת פרשת ואתחנן.